

PÁLINKÁS ANNA¹**A magyar lovaskultúra a két világháború között****Hungarian cavalry culture between the two world wars****Absztrakt**

„Lovas Nemzet a magyar!” A mondás, melyet világszerte elismertek. A két világháború közötti időszakban működő lovaglótanár-képző iskolák tisztjeiből jó páran, külföldön világhírű edzővé váltak, szemben hazai lovaskultúra és lovassport jelenlegi helyzetével.

A két világháború között, több lovas akadémia is alakult Magyarországon, leg-sikeresebb az örkényi lovaglótanár-képző intézet volt, ahol a tisztek kiképzése és továbbképzése volt a fő cél.

Napjainkban egyre kevesebb az olyan szakmai képzés, ahol a tanulók megismerkedhetnek az igazi nemzeti lovas kultúrával. 2013-ban, ennek támogatása céljából merült föl az iskolai lovasoktatás bevezetésének gondolata.

Jelenleg csak a Testnevelési Egyetemen találkozhatunk olyan edzői, valamint lovaskultúra oktatói szakkal, melyek az elméleti oktatás mellett, ugyanannyi gyakorlati óraszámot is tartalmaznak.

Magyarország lovas nemzet volt, mely a társadalom nemzeti kincsét jelentette, tegyük érte, ne hagyjuk elveszni.

Kulcsszavak: huszár, lófajta, világháború, lovas kultúra, kiképzés

Abstract

Hungary is the equestrian nation! It is a world famous saying. But unfortunately, it isn't true anymore.

Nowadays the Hungarian equestrian sports and the equestrian culture are not the same as before the II. World War. In that time, Hungary had many perfect professionals and horses, and a lot of Hungarian horse breeds became famous in Europe and worldwide.

Between the two world wars, Hungary had many equestrian centers/schools.,

¹ Nemzeti Közszolgálati Egyetem - National University of Public Service, E-mail: palinkas.anna@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6306-7259

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 2. szám

In these schools there were many cavalries, who were famous around the world

The most famous horse-riding teacher training school in Hungary were the Horse-riding teacher training school in Örkény. The school were established, when the soldiers started to learn the equestrian sports and culture.

However, the new Horse Strategy of the Nation was issued in 2013. The plan is that the professionals will teach the children the equestrian topics in the elementary schools.

The best riding trainings in Hungary are in the University of Physical Education. One is the Equestrian Culture Teacher and the other is the Horse-Trainer training. These courses have academic and practical classes too.

Hungary was an equestrian nation, which was a "National Treasure". The task of the present society is to help to transform the Hungarian nation to be an equestrian nation again in the future.

Key words: cavalryman, horse breed, world war, equestrian culture, training

„Lovas Nemzet a magyar!” Egy jól ismert mondás, melyet világszerte elismertek.

Ennek ellenére, a XXI. században, kiemelt figyelmet követelne a nemzeti lovas kultúra történetének megismertetése a társadalommal. Napjainkban magyar lovas katonákat, illetve huszárokat nagyrészt hagyományörző rendezvényeken láthatunk, melyek alkalmával az érdeklődők betekintést nyerhetnek a kornak megfelelő kultúrába.

Számos hazai szakember munkájának és tevékenységének köszönhetjük az elmúlt évtizedek eredményeképpen a lovas kultúránkban, illetve a ló- és lovassportban elért nemzeti és nemzetközi elismeréseket, melyek nagyrészt a két világháború közötti időszakban, valamint a '80-90-es években voltak jellemzők.

A magyar ló- és lovassport, valamint a lótenyésztés virágkora, a II. világháborút megelőző időszakra tehető. A kiválóan képzett szakemberek mellett, hasonlóan jól képzett, és jó képességű lovakra volt szükség ahhoz, hogy Magyarország bekerülhessen a világ élvonalába. Számos magyar lófajta hódított teret Európában és a tengeren túl is.

Igaz a felvetés, hogy a jelenlegi hazai lovassport, illetve lovas kultúra színvonala még csak megközelíteni sem tudja azt a szintet, ami a '20-'40 években volt jellemző?

A két világháború közötti időszakban működő lovaglótanár képző iskolák tisztjeiből jó páran, külföldön – Németországtól indulva, Anglián át, egészen az Amerikai Egyesült Államokig – világhírű edzővé váltak. A körülmények, illetve a mai társadalmi morál, vagy az ország gazdasági helyzetének változása okozza ezt a különbséget, vagy az 1900-as évek elején zajló lovas kiképzések színvonalának és módjának átalakulása szolgál válaszul?

Itt fontos megemlíteni a nemzetközi, illetve a nemzeti lovas kultúra kialakulásának egyes szakaszait.

Érdemes visszatekinteni egészen, a Kr. utáni 9. század végéig, amikor egy eddig ismeretlen, különleges nép jelent meg a Kárpát-medencében. Különlegességük milyensége

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 2. szám

abban mutatkozott meg, hogy nem voltak hasonlíthatók egyik, eddig itt megtelepedett néphez sem. A titokzatos népre egyaránt igaz volt a harcias, lószertető, magabiztos és életerős jellemzés. Kiváló képességű harcosai félelmetesek voltak, ami lovaik gyorsaságának volt köszönhető, melyek kitartóbbak, ügyesebbek voltak, mint az addig ismert bármelyik lófajta. Félelmetes lovasrohamaiknak egyik nép sem tudott ellenállni. E nép lovai számára ugyanis a szélesebb vizek sem jelentettek akadályt, mely eredményeképp hatalmas előnyre tett szert a sereg. Az említett nép nem más volt, mint a Magyar nép.²

Az idő előrehaladtával jutunk el a hadtörténelem legsikeresebb fegyverneméhez, a huszársághoz. Legnagyobb valószínűséggel délszláv kapcsolódás feltételezhető. Akkori uralkodónk Mátyás király, különleges képessége révén, jutott hozzá hazánk olyan harcosokhoz, kik nem féltek életüket kockára tenni az ellenség legyőzése érdekében, kitartóan és lendületesen harcoltak, majd a reguláris csapatokon keresztül alakultak ki a most nevezetes huszárok.

A huszárság csak nem fél évezredes működését tarthatjuk számon szerte a világon. Jó példa e fegyvernem eredményességére az 1474-es sziléziai hadjárat, melyet Kinizsi Pál vezetett, s a magyar sereg az ellenség hétszeres túlerejének ellenére is helyt állt és megnyerte a csatát.

E harcmodor fejlődése a török időszakra tehető, mikor az állandó harc, önfeláldozás, győzelmek és kudarcok jellemezték a mindennapokat. A katonák sajátos életet éltek, csaknem összenőttek lovaikkal és fegyvereikkel. A tudás, melyet a küzdelmek alatt is fejlesztettek, apáról fiúra szállt.³

Ez idő tájt a katonák testvérként szerették egymást, ha valamelyikük bajba került, az utolsó fillérjüket is feláldozták, hogy azzal segítsenek társukon.

A hosszú éveken át tartó háborúskodást, harcolást, végig kísérte a ló és a lovasság. Számos neves csata megnyerése a ló adta gyorsaságnak és ügyességnek volt köszönhető. A katonák nagyobb sebességgel, kevesebb idő alatt tudtak lecsapni ellenfelükre, valamint a málhás lovak befogásával sokkal egyszerűbben tudtak egyik táborhelyükről egy másikra vándorolni.

„Nincs a világnak még egy nemzete, melynek a történelem színpadán való megjelenése, fényes katonai múltja, világgraszoló sikerei annyira a lóval és a lovas erényekkel volnának kapcsolatban, mint a magyaré. Európa csataterein mindhalálig elszánt, örömét csak harcban lelő, ürge, boszorkányos ügyességű magyar lovasok tették rettegétté, félve emlegetetté a magyar katona nevét. Az a nemzeti érték, melyben a magyar nép nem csak nagy, de utánozhatatlan is volt, amely előtt csodával határos bálumattal adózott Európa: a lóval való bánni tudás, a lónak harcban, sportban egyaránt mesteri alkalmazása volt.”⁴

² Győrffy-Villám András, Hecker Walter, Jankovics Marcell, Szelesztey László (2004): Lovas Nemzet, Helikon Kiadó, Budapest

³ Győrffy-Villám András, Hecker Walter, Jankovics Marcell, Szelesztey László (2004): Lovas Nemzet, Helikon Kiadó, Budapest

⁴ Barcsay-Amant Zoltán et Al. (1932), 3. old.: A magyar lovassport története, Budapest

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 2. szám

Szintén a nemzet és tisztjei nagyrabecsülését és elismerését jelentette, hogy az újkori európai hadseregek a magyar huszárság mintájára szervezték át a lovas fegyvernemeiket, ruházatukat és felszereléseiket is.⁵

Köztudott, hogy a honfoglaló magyarság harci sikereit nagy részben, akkori lóállományának köszönhetette. Az Árpádok kora, a török idők, majd a Habsburg-ellenes küzdelmek könnyűlovassága – melyből a huszárság kialakult –, méltán tették világhírűvé a mai lovast. A magyar paraszt élete egybefonódott állatai életével, a ló, gyakorlati haszna mellett, a gazda büszkesége volt. Közös munkájuk jelentette a lét alapját, a jószág megbecsülése a társadalmi morál szerves része volt. Hasonlóképpen értékelhetjük a katonai lovas alakulatok, a huszárság, a lovas tüzérek és a méneskar tevékenységét, melyek egyben a szakmai elitet is alkották.⁶

Az 1500-as évek elejére tehető, mikor a ló igazán „sporteszközzé” vált. II. Lajos korában, a budai vár lábánál tartottak lóversenyeket. A lóverseny, a ló képességének nyilvános próbatételét jelentette. 1525-ben, a királyi udvar, 20 versenylóval rendelkezett. A szépen induló magyar lóversenysport virágzása és fejlődése, 1526-ban ért véget.⁷

Hazánkban a lóverseny, az 1800-as években került ismét a köztudatba, mely gróf Széchenyi István munkásságának volt köszönhető. Szintén gróf Széchenyi István nevéhez fűződik a hazai lótenyésztés kialakítása is, amit a XVIII. század végén már szervezett kerektek között műveltek. 1785-től, több – nemzetközi szinten is ismertté vált – hazai ménest alapítottak (Mezőhegyes, Bábolna). Az angol telivér tenyésztés, nagy szerepet kapott a magyar félvér fajták kialakításában is, amikor a honvédelem, a mezőgazdaság, a közlekedés és a szállítás eredményessége, a lovak minőségétől függött.⁸

Ezt a kialakított lovas kultúrát tette tönkre a kommunista diktatúra. A minden hagyományt gyűlölő rendszer, szinte tönkretette a magyar lovas életet.

A háború elvonultával, jelentéktelenre csökkent a szakma társadalmi bázisa, a kapcsolódó szakmák (nyerges, patkolókovács) is eltűnőben voltak. A legtöbb emberből hiányzott a szakértelem, megváltozott a lóval való viszonyuk. A hozzáértő emberek eltávolításával, kiöregedésével, kezdetét vette egy tudattalan időszak, amit hozzá nem értő személyek irányítottak. A fiatalok már ezt a hangnemet és hozzáállást vitték tovább, miközben a szakmai színvonal leágazóban volt. Ezt követően a szakma elitjének szétverése következett, kiváló huszártiszteket állítottak félre.⁹

A XVIII-XIX. században Magyarország területén nem volt jellemző a magyar nyelven folytatott lovasképzés. A szabadságharc után több mint másfél évszázad telt el, míg a huszárságnál először hangzott el magyar vezényszó. Korábban a magyar hadsereg a nemesi felkelők egységeiből állt. A XIX. század első felében is csak kevés magyar nyelvű,

⁵ Barcsay- Amant Zoltán et Al. (1932): A magyar lovassport története, Budapest

⁶ Győrffy-Villám András (2001): A lovasturizmus kézikönyve, Mezőgazda Kiadó, Budapest

⁷ Barcsay-Amant Zoltán et Al. (1932): A magyar lovassport története, Budapest

⁸ Dr. Sótónyi Péter (2010): Széchenyi István a magyar lóversenyezés meghonosítója, in dr. Szóts Gábor (Szerk.) Gróf Széchenyi István hatása hazánk sportkultúrájára, Magyar Sporttudományi Társaság, Budapest

⁹ Győrffy-Villám András (2001): A lovasturizmus kézikönyve, Mezőgazda Kiadó, Budapest

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 2. szám

lovaglásról szóló könyv került nyomdába. Többek között Wesselényi Miklós is foglalkozott ezzel a kérdéssel. Az első magyar nyelvű írás a lovaglásról 1828-ban készült, melynek szerzője Alistali's Padányi Mátyus Nep. János, a címe pedig A' Nemzeti Lovag volt. Nagy sikernek örvendett, Széchenyi Dénes, Adalékok a lovaglás tanításához (1871) című munkája is.¹⁰

A szaknyelv hiányában, a háború előtti években, a tisztek kiképzése is német nyelven történt. Egyre szükségesebbé vált a magyar szaknyelv kialakítása, ezért 1911-ben a Honvédelmi Minisztérium pályázatot írt ki a lovassporttal kapcsolatos magyar műszavak kialakítására. Ez a pályázat nem hozott eredményt. A Monarchia szétesése után már elkerülhetlenné vált a szaknyelv megteremtése.¹¹

A lovas kultúrában jelentős szerepet töltött és tölt be most is, a lótenyésztés, melynek bemutatása nem maradhat el e téma taglalásakor.

Hecker Walter szerint, a hazai lovas kultúra négy korszakra bontható.

Az ősi magyar ló korszaka, a mohácsi vészig tartott. A honfoglalást követő időszakban az ősi magyar ló típusa nem változott számottevően. Szent László király ló kiviteli törvényt hozott, ami szabályozta a lovak és ökrök, ki- és bevitelét, országhatáron belül. Ezáltal elismerték a hazai fajták kiválóságát. Ezt követően, 1241-ben Kálmán Király, ugyan nem változtatta meg a magyar ló típusát, de számukat és minőségüket lényegesen lecsökkentette. Lótenyésztésünk az Anjouk korában vett ismét mély lélegzetet és indult el a felvirágzás útján. Ez idő tájt a népművészetben és a művészetben is egyre többfelé és nagyobb számban jelentek meg lovakat ábrázoló szobrok, faragott nyergek, stb. Az idővel továbbhaladván, Mátyás király korában, szintén előkelő helyet foglaltak el, a szép és erős lovak. A harcászat átalakulásával és fejlődésével, a tudatos lóhasználatnak és tenyésztésnek is változnia kellett, mivel a páncélos lovasság kialakulásával, mind nagyobb, tömegesebb és erősebb lovakra volt szükség, amik képesek voltak, a páncélzat nehéz súlyát – 2-300 kg-ot – is magukon hordozni. Az 1400-as évek végén és az 1500-as évek elején, II. Ulászló, majd II. Lajos király újra bevezette, a ló kivitel szabályozását. Ezt követően, a keleti ló korszaka következett, ami a mohácsi vésztől, III. Károly trónra kerüléséig tartott. A mohácsi vész után, a török megszállás hatására, a legjobb keleti lovak kerültek be az országba. Ennek következményeképpen a XVI-XVII. században a lótenyésztésben rohamos fejlődés volt megfigyelhető. II. Rákóczi Ferenc és Bercsényi Miklós Arábiából hozatott méneket lovaik nemesítése céljából. A keleti ló korszakáról, teljes egészében elmondható, hogy a lovak minősége, strapabírása, állóképessége felülmúlhatatlan volt.

A spanyol ló korszaka 1711- től 1814-ig tartott. A spanyol mének híre Európa szerte elterjedt. Magyarországon a török hódoltság elvonulása után jelentek meg a spanyol lovak, melyek szinte csak a főurak számára voltak elérhetőek. A magyar lófajtára tehát a spanyol

¹⁰ Ernst József (2008): 100 év a magyar lovassport történetéből, 1. kötet 1872- 1914., Bioenergetic Kiadó, Budapest

¹¹ Ernst József (2001): Gondolatok a lovaglásról, Mezőgazdasági Szaktudás Kiadó, Budapest

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 2. szám

lovak nem voltak olyan nagymértékben hatással, mint a többi Európai ország akkori lóállományára.

Ezt követően az angol telivér korszaka következett, ami Napóleon waterlooi veresége után indult útnak és a mai napig tart.¹²

Ahogy az egész világra, úgy a magyarországi lovas kultúra kialakulására is hatással voltak a politika történései a két világháború közötti időszakban.

Ernst József nyomán, a két világháború között a magyar lovassport, illetve lovas kultúra négy egymástól eltagolt korszakra bontható.

Az I. világháborút követően, a magyar lovas kultúra tekintetében, az 1920-1923 közti évek, az újrakezdés időszakát jelentették. Ebben az időszakban – a bérlovardák hiánya miatt – a civileknek, szinte egyáltalán nem nyílt lehetőségük a lovassport kipróbálására és annak gyakorlására. A Nemzeti Lovarda kapuja, kifejezetten csak a tisztek számára állt nyitva. A hazai versenyeken a polgári versenyzők esélytelenül indultak a tisztekkel szemben.

A következő korszak, a Magyar Lovassport Egyesületek Országos Szövetségének megalakulásától, az örkényi Magyar Királyi Lovagló és Hajtó Tanárképző intézet megalakulásáig tartott. A Magyar Lovassport Egyesületek Országos Szövetsége 1924 februárjában alakul meg, fő célja a lovas tudásának bemutatását és a magyar félvér lovak kipróbálását szolgáló, hazai versenyek megrendezése volt. Az 1930-as év és az 1936-os berlini olimpia közötti időszakot már egy egységesnek mondható versenyrendszer és tudatos gyakorlati felkészülés jellemezte. Az örkényi lovaglótanár képző intézetet, a budapesti Magyar kir. Honvéd Központi Lovagló Iskola, ezt követően a Ludovika Akadémia, majd a Pótló Idomító Keret (PIK) előzte meg. A fent felsorolt lovas akadémiáknak, a tisztek kiképzése és továbbképzése volt a céljuk. A PIK az 1920-as évek végén a lovasképzés mellett, a lovassport központjává is vált. A feladatok teljesítéséhez nagyobb területre volt szükség, ekkor esett a választás, Örkény és Tatárszentgyörgy között elterülő, 2 600 hektár nagyságú területre.

1929. október 5-én nyújtották be a terveket, a Lovaglótanár Képző, Örkény-Táborfalvára történő áthelyezésére. A tervekben szerepelt egy Honvéd Lovas Tábor, továbbá egy lovastiszi tanfolyam, s a Tanárképző, amelyek együttesen a tábor parancsnoka alá voltak rendelve. A legfontosabb részleg, a Tanárképző volt, melyhez az altisztek segédoktatói képzése, az olimpiai keret, az állami fedezőmének vadászatra való kiképzése és kipróbálása, valamint az 1929-ben Alagon létrehozott Honvéd Versenyistálló tartozott. 1929-ben, Alagon létrehozták a Honvéd Versenyistállót.¹³

Az örkénytábori lovaglótanár képző fölépítése és kialakítása, 1930 májusában kezdődött el. A tanárképzőt 1930. szeptember 30-án, adták át használatra.

¹² Györffy-Villám András, Hecker Walter, Jankovics Marcell, Szelesztay László (2004): Lovas Nemzet, Helikon Kiadó, Budapest

¹³ Ernst József (2014): 100 év a magyar lovassport történetéből, 2. kötet 1920-1944., Bioenergetic Kiadó, Budapest

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 2. szám

A Lovaglótanár Képzőben augusztus 20-tól, július 10-ig tartott a tanév, melyen azok a tisztek vehettek részt, akik már teljesítettek két éves csapatszolgálatot és elvégezték az equitációt. Egy évfolyamon kilenc tiszt, négy huszár, négy tüzér és egy vonatcsapatbeli vett részt. A tanárképzőbe egy szolgálati és egy saját tulajdonú hátszlóval kellett bevonulni, a többi lovat az iskola biztosította. A II. évfolyamba, az I. évet legjobb eredményekkel teljesítő hallgatók kerülhettek be. Az örkénytábori tanárképzőben helyezték el az olimpiai keret idomító- és ugróosztályát is. Nagy valószínűséggel ez volt az örkényi intézmény létrehozásának a valódi indoka. Örkénytábor egy ideális helyszín volt ahhoz, hogy kialakulhasson egy sajátos stílus a magyar lovasok körében. Bevezetésre került, az olasz iskola szerinti „természetes lovaglás” elve, ami elsősorban a lovak alapkiképzésében játszott nagy szerepet. Az iskola célja az volt, hogy lovasainak és lovainak, egyaránt adjon egy alapképzést, mely kialakítása után lehetséges egy magasabb színvonal elérése. Meg kell említeni az örkényi iskolára jellemző katonai fegyelmet, ami a lovaglótanárok kiképzésében érvényesült. Mindenkinek olyan módon kellett lovagolnia, ahogy azt a lovaglótanára megkövetelte. Ennek eredményeképpen ebben az időben, a magyar lovasokat mindig egységes stílus és tisztelet jellemezte.¹⁴

A tisztek kivételes összetartása és magas fokú taníthatósága, nagyban múlt az ön- illetve a mások általi fegyelmében.

Az örkényi intézet tanulóit azonban, egységes cél és akarat jellemezte. Mindannyian a tőlük elvárható legjobb szinten teljesítettek szolgálatukban és a versenypályán egyaránt.

A lovaglótanár jelöltek mellett, nem szabad elfeledkezni a tanáraikról, parancsnokaikról sem, akik munkásságukkal nagymértékben hozzájárultak a későbbi sikerek eléréséhez.

Az örkényi iskolában 5-6 lovaglótanár, parancsnok, orvos, állatorvos, írnok, patkolómester, legénység végezte munkáját, melyet 170 állományi lóval hajtottak végre.¹⁵

Az örkényi tanárképző, csupán 14 évig állt fenn, melyből öt, háborús esztendő volt. Az iskola sikeressége azonban, csak működése után bizonyosodott be. Az örkényi iskolában zajló, helyes elveken és gyakorlaton alapuló kiképzés hatásának kibontakozása nem volt elvárható egyik napról a másikra, időre volt szükség világszínvonalú alkalmazásához. Örkény igazi sikere és hírneve, a második világháború után alakult ki, mely elsősorban, Némethy Bertalan, Endrődy Ágoston, Hazslinszky-Krull Géza és Visy István sikerének volt köszönhető.¹⁶

A berlini olimpiától kezdődően 1939-ig, a magyar lovasok egyre több nemzetközi versenyen vettek részt, ahol egységes szép lovaglási stílusukkal felkeltették a világ érdeklődését.

Elmondható, hogy mind a négy korszakban jelen voltak azok a személyek – Binder Ottó, Kempner Pál, Németh Dezső, Pauly Hartmann, Perczel Aladár, Scholz Dezső,

¹⁴ Ernst József (2001): Gondolatok a lovaglásról, Mezőgazdasági Szaktudás Kiadó, Budapest

¹⁵ Ernst József (2014): 100 év a magyar lovassport történetéből, 2. kötet 1920- 1944., Bioenergetic Kiadó, Budapest

¹⁶ Ernst József (2001): Gondolatok a lovaglásról, Mezőgazdasági Szaktudás Kiadó, Budapest

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 2. szám

Platthy József, Reznek Jenő, Schaurek Ottmár, stb. –, akik tudásukkal, gyakorlatukkal és kitarításukkal segítették a magyar lovas kultúra és a lovassport kialakulását és fejlődését.¹⁷

A LOVAS ÁGAZATOKON BELÜLI OKTATÁSOK, KÉPZÉSEK, TOVÁBBKÉPZÉSEK A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT ÉS NAPJAINKBAN

A lovas ágazat egyik legfontosabb eleme az oktatás, a szakmai műveltség erősítése. Ahhoz, hogy az európai színvonalhoz Magyarország föl tudjon zárkózni, pillanatnyilag kevés a jól képzett szakember. A lovas oktatás rendszere hazánkban korszerűtlennek mondható, mely megreformálásra szorul.¹⁸

LOVASOK, VERSENYSPORTOLÓK KÉPZÉSE

A lovasok többségéről elmondható, hogy magányosan, elszórta, edző nélkül, nem megfelelő körülmények között lovagolnak. Ez a széthúzás, az egység hiánya, nem kedvez a szakágak szakmaiságának.

Sok esetben a lovasnak már a kezdetekkor döntést kell hoznia, hogy melyik szakág iránt érdeklődik, azonban, ezt 9-11 évesen még nehéz eldönteni. Célszerűbb lenne egy 3 szakágbeli – díjlovaglás, díjugratás, military – alapképzés, ami után a tanítvány, a tapasztalatok alapján kiválaszthatja a hozzá és képességeihez, készségeihez legjobban illőt.¹⁹

Az egységes tanulási és fejlődési rendszer kizárná a mindentudókat a versenypályák széléről, ezáltal a lovasok között ellenségeskedés helyett, együttműködés alakulna ki.²⁰

TALENT PROGRAM

A versenyszerűen sportoló lovasok részére, először 2014-ben – Holland mintára – került megrendezésre a Talent Program. Célja, a kiválasztott lovasok gyakorlati lovastudásának fejlesztése és elméleti lovas ismereteik elmélyítése, melyben a szakma hazai kiválóságai nyújtanak segítséget számukra.

Az első évben a díjugrató-, majd a 2015/2016-os évadban már a díjlovas-, és lovasusa és 2016-tól a fogathajtó szakág tehetséges lovasai és hajtói vehetnek részt ezen a programon.

A programra kiválasztottaknak lehetőségük nyílik edzőtáborokon és egyéni edzéseken részt venniük, majd egy kilenctagú záróvizsgával ér véget a képzés. Azok a fiatalok, akik Nemzetközi Talent minősítéssel zárják a programot, támogatást kapnak a kijelölt nemzetközi versenyeken való induláshoz.²¹

¹⁷ Ernst József (2014): 100 év a magyar lovassport történetéből, 2. kötet 1920-1944., Bioenergetic Kiadó, Budapest

¹⁸ Dr. Fehér Károly, Kőmíves Péter (2016): Beszélgetés Lázár Vilmossal, in Hippodrom és Lovarda, I. évf., 2016/2. sz., 50-53.o.

¹⁹ Tuska Pál (2016) interjú

²⁰ Zupán Péter (2005): A mindentudók, in Pegazus, II. évf., 6. szám, 45.o.

²¹ Dr. Fehér Károly, Kőmíves Péter (2016): Beszélgetés Lázár Vilmossal, in Hippodrom és Lovarda, I. évf., 2016/2. sz., 50-53.o.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 2. szám

Azonban a Talent Program, a már szinten lévő sportolók számára biztosít előrelépési, fejlődési lehetőséget és támogatást. A programig eljutó út kiépítésével, megreformálásával, egy egység kialakításával, egy alapokon fekvő szakemberképzést lehetne újtára indítani, mely továbblépési lehetőségét, a Talent Program és egyéb edzőtáborok, továbbképzések jelentenék.²²

A LOVASSPORTOKBAN TEVÉKENYKEDŐ EDZŐK ÉS OKTATÓK KÉPZÉSE, TOVÁBBKÉPZÉSE

Itt szintén meg kell említeni, a már fentiekben bemutatásra került Örkenytábori Hajtó- és Lovaglótanár-képző Intézet tanárainak nemzetközi szintű elismeréseit.

Elmondható, hogy a két világháború és a II. világháború utáni időszakban, az örkenyi tanárok tanították a világot a lovaglás művészetére, a sikerre vezető gyakorlati módszerekre, valamint a lovas etikára.²³

Az örkenyi lovaglótanárok katonai keretek között tanultak, ami nagyobb fokú szervezetséget jelentett, mint ami a napjainkban folyó képzések alkalmával érezhető. Részletekbe bocsátkozó és gyakorlaton alapuló lovaglási ismeret és szigorú szabályrendszer jellemezte az örkenyi képzést. Ennek köszönhetően, több, a világon is elterjedt szakirodalom létezik a különböző, újonnan felfedezett lovaglási technikákról, edzőmódszerekről. Az oktatás inkább kiképzésnek minősült, ahova nem kerülhetett be bárki, a különböző szakmai szintek elérését, több éves előtanulmány előzte meg. A 30-as években három szakági – díjugratás, díjlovaglás, military – képzés volt megfigyelhető, mely révén a lovas, mindhárom területen helyt tudott állni, nem volt jellemző olyan elhatárolódás az egyes szakágak között, mint napjainkban.

Egy jó csapat, együttes, jó eredményeket hoz, mely mind a lovas, mind az edző és mind a ló sikeres munkáját bizonyítja. Az egymás utáni jó eredmények tudatában, az edzőnek híre lesz.²⁴

Ahhoz, hogy napjainkban is minőségi oktatásról beszélhessünk, szükség lenne egy minimum lovasoktatási követelményrendszer felállítására, mely alapvetően meghatározná a szakma színvonalát. Hazánkban összesen egy helyen, a Testnevelési Egyetemen találkozhatunk főiskolai és egyetemi szintű szakdedző képzéssel, mely egy alapozó sportképzés után lehetőséget nyújt a hallgató számára, hogy az általa kedvelt és előtérbe helyezett szakágban tanuljon és később sikeres edzővé váljon.

Országos szinten, több helyen nyílik lehetőség lovasoktatói és edzői végzettség megszerzésére néhány hónap leforgása alatt. Több esetben találkozhatunk OKJ-s sportoktatói és sportedzői lehetőségekkel – Testnevelési Egyetem, Kaposvári Egyetem, egyéb nem felsőoktatási intézmények –, melyek képzési ideje 1 vagy 2 év.

Szintén a Testnevelési Egyetem nevéhez fűződik, az országban egyedülállóan működő Lovas Kultúra Oktató Képzés, mely végzettség másoddiplomaként funkcionál. A két éven

²² Zupán Péter (2016)- interjú

²³ Fehér Károly (2016): "Lovakról" jegyzet, Szent István Egyetem, Gödöllő

²⁴ Tuska Pál (2016)- interjú

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 2. szám

át tartó képzés célja, olyan szakemberek tanítása, akik elhivatottak, érdeklődők és nyitottak a magyar lovas kultúra megismerésére. A Magyar Lovas Szövetség által regisztrált 8 szakág mindegyikébe belekóstolnak a hallgatók elméletben és gyakorlatban egyaránt. A lovassporttal kapcsolatos tantárgyak mellett kiemelt hangsúlyt fektetnek a hazai lovas történelemre, kultúrára, lovas etikára, humán- és ló anatómiára, a ló egészségvédelmére, pedagógiai- és neveléstudományi ismeretekre, edzéselméletre, stb. A képzés legfőbb erénye a magas gyakorlati óraszám. A tanítványokkal való megfelelő kommunikáció, oktatói stílus és a megfelelő szakmai ismeretek gyakorlása, a kötelezően előírt hospitálások alkalmával kerül bemutatásra és gyakoroltatásra, melyet vizsga zár.

A lovaskultúra oktató diplomával rendelkezők, potenciális csoportja lehetnének, a közeljövőben bevezetésre kerülő, iskolai lovasoktatás oktatói gárdájának.

GYEREKEK OKTATÁSA, AZ ISKOLAI LOVASOKTATÁS

Legyen szó élsportról, szabadidősportról, vagy akár csak az általános iskolai tantervbe beépíteni kívánt iskolai lovasoktatásról, elmondhatjuk, hogy a lovak közelében, a lovaglást tanuló gyermekekre egységesen igaz, hogy lelki fejlődésükben és életük kialakításában nagy szerepet játszik a ló.²⁵

A lóval való kapcsolat kiépítésekor, a ló megtanulja és tudja, hogy hol a helye a ragsorban, ahol a fölötte lévő élőlénynek engedelmisséggel tartozik, azonban meg kell tanulni, hogy ezt a bizalmat nem lehet csak erővel fenntartani. Folytonos ápolása, a barátság és a bizalom tartja életben. A szeretet alapján, a ló életét is kockára teszi „főnökéért”.²⁶

A lóval való kapcsolat kialakításához türelemre, kitartásra, elkötelezettségre és alázottságra van szükség.

A 2013-as Kincsem – Nemzeti Lovas Program egyik fő célja, az általános iskola 3., 4. és 5. évfolyamában, a tanterv szerinti lovas kultúra oktatása volt. Ami eredményeképpen a gyermekek a lovas hagyományokkal, a hajdani lovas nemzettel, valamint a lovaglás gyakorlati alapjaival ismerkednének meg.²⁷

A 2015/2016-os tanévben, sajnálatos módon még nem került bevezetésre a program, azonban országos szinten, néhány lovardában már évek óta folyik a képzés az iskola és a lovarda megegyezése szerint.

Ezek a ténykedések elősegítenék, hogy Magyarország újra méltó legyen egykori „Lovas nemzet” elnevezéséhez, mely kincset ápolni és őrizni kell.

IRODALOMJEGYZÉK

1. Barcsay- Amant Zoltán et Al. (1932): A magyar lovassport története, Budapest

²⁵ Zupán Péter (2016)- interjú

²⁶ Györfy-Villám András, Hecker Walter, Jankovics Marcell, Szelesztey László (2004): Lovas Nemzet, Helikon Kiadó, Budapest

²⁷ Kincsem- Nemzeti Lovas Program (2013)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 2. szám

2. Dr. Sótónyi Péter (2010): Széchenyi István a magyar lóversenyzés meghonosítója, in dr. Szóts Gábor (Szerk.) Gróf Széchenyi István hatása hazánk sportkultúrájára, Magyar Sporttudományi Társaság, Budapest
3. Ernst József (2001): Gondolatok a lovaglásról, Mezőgazdasági Szaktudás Kiadó, Budapest
4. Ernst József (2008): 100 év a magyar lovassport történetéből, 1. kötet 1872- 1914., Bioenergetic Kiadó, Budapest
5. Ernst József (2014): 100 év a magyar lovassport történetéből, 2. kötet 1920- 1944., Bioenergetic Kiadó, Budapest
6. Fehér Károly (2016): „Lovakrul” jegyzet, Szent István Egyetem, Gödöllő
7. Gyórfy- Villám András (2001): A lovasturizmus kézikönyve, Mezőgazda Kiadó, Budapest
8. Gyórfy- Villám András, Hecker Walter, Jankovics Marcell, Szelesztey László (2004): Lovas Nemzet, Helikon Kiadó, Budapest
9. Dr. Fehér Károly, Kőmíves Péter (2016): Beszélgetés Lázár Vilmostal, in Hippodrom és Lovarda, I. évf., 2016/2. sz., 50-53.o.
10. Zupán Péter (2005): A mindentudók, in Pegazus, II. évf., 6. szám, 45.o.
11. Gyórfy- Villám András (2016)- edző, egyetemi előadó, szakíró: a huszárhagyományok fejlődéséről, a hagyományörzők által elért aktuális eredményekről számolt be.
12. Tuska Pál (2016) Military edző, egyetemi előadó: a lovastusa szakág jelenlegi helyzetének elemzését, a múlt hatását, a szakágban jellemző szabályok változásait és a lehetséges elérhető célokat mutatta be.
13. Zupán Péter (2016)- edző, egyetemi előadó: a díjugrató szakág jelenjének- és lehetőségeinek elemzése